

Waarin agressie en domheid elkaar kunnen vinden

Drs Janmaat heet ir Polman en voor Centrumpartij staat Nationale Midden Partij, maar de bedoeling is duidelijk. De oplossing?, een film over het opkomend racisme in ons land die nu ook openbaar wordt vertoond, is één en al waarschuwing tegen politieke partijen van verdacht allooi. Maar in Utrecht werd de film toch verkeerd begrepen.

In de filmhuizen in januari de eerste openbare vertoningen van *De oplossing?*, de politieke speelfilm met een vraagteken die tijdens de Nederlandse Filmdagen in Utrecht de professionele filmwereld zo onaangenaam verraste. De jury had namelijk voor deze in opdracht van de Anne Frank-stichting gemaakte film een onderscheiding van een Gouden Kalf willen afdwingen, onder indruk van de politiek-actuele inhoud. Die bleek een reactie op het optreden van drs Janmaat en zijn fascistische Centrumpartij. En de jury was van mening dat een maatschappelijk uiterst relevant probleem niet alleen wordt verduidelijkt maar ook vertaald naar de directe en herkenbare belevingswereld van met name jonge mensen. Daarbij stelde zij vast dat de film nergens belerend of – op een te simplistische manier – moraliserend is geworden, hoewel de kansen daarop voor de hand lagen. Integendeel: 'De dramatische opbouw van het scenario en de genuanceerde psychologische benadering van de karakters, monden uit in een boeiende, soms zelfs spannende film.'

Een en ander verwekte toen deining en de jury kreeg van de filmpers de wind van voren, vooral omdat zij op geen enkele wijze aandacht had besteed aan *Hans. Het leven voor de dood* waarvoor de cineast Louis van Gastelen naderhand toch dubbel werd onderscheiden. Door een op zich curieuze ingreep van het bestuur van de Filmdagen werd de jury min of meer op haar nummer gezet, omdat *De oplossing?* allerminst voor openbare vertoning bedoeld was geweest.

Pluspunt

Waarom dit alles? vraag ik mij nu

B. J. Bertina

---

naar twee kanten af.

De oplossing? zou namelijk het meeste effect opleveren in een normale bioscoopvertoning. Want dáár komen de meeste jongeren over wie de film vertelt. Verder had deze film van de cineast *Sander Francken* best óók mogen worden onderscheiden in Utrecht, hoewel de lofprijzingen van de jury mij net iets te ver gaan. De film komt echter als totaalproductie verrassend over. Van verschillende kanten werd al gewezen op het tot dusver onbekende acteertalent, dat erin aan bod komt. Ook op de muziek die werd gebruikt zonder daarmee de dramatische handeling te onderbreken. En de dialogen zijn zo opvallend goed, dat je al meteen van een pluspunt voor het Nederlandse filmen kunt spreken.

Het scenario, geschreven door *Sander Francken* en *Gert Fokkens*, is gebaseerd op een rocktheaterproductie van de popgroep *Werk in Uitvoering*, ook al gemaakt in samenwerking met de Anne Frank-stichting. Het schijnt echter dat de voor middelbare scholie-

Ir Polman van de Nationale Midden Partij.

Chris van Houts

ren bedoelde voorstellingen hiervan nogal averechts hebben uitgewerkt. Zo toonden de buitenlandse scholieren zich vaak bezeerd en de Nederlandse jeugd werd eerder gestimuleerd tot racistische praat dan andersom.

De filmversie echter heeft naar mijn mening een meer positieve uitwerking. Zo werd het liedjesgedoe van de rockproductie naar de achtergrond geschoven, waardoor de overblijvende toch al niet sterke teksten in elk geval geen misverstanden meer wekken.

Het camerawerk (van *Marc Felperlaan*) is treffend raak. De vormgeving, de beeldmontage dus, is flitsend en ter zake.

Waarschuwing

Alles bij elkaar zie je een sterke film, die normaal kan worden gezien en verwerkt zonder voorbereidende lessen en discussies achteraf in besloten kring, zoals oorspronkelijk in de bedoeling lag. Terecht gaat *De oplossing?* nu toch in openbare vertoning en moet dáár z'n werk kunnen doen. Een waarschuwing om niet het slachtoffer te worden van een politieke partij van verdacht allooi. Wanneer in onze verkreukelde samenleving moeilijke keuzen noodzakelijk worden en naar oplossingen voor persoonlijke problemen wordt gezocht, mogen anderen daarvan niet de dupe worden; ik bedoel de Turken, de Marokkanen,

Een hanige maar vooral domme liveraar voor de sportschool.

de Surinamers en andere buitenlanders om ons heen.

Dáarover gaat de film, over het racisme dat in ons land de kop opsteekt. De economische crisis waarin het gezin van een garagehouder zich bevindt drijft zoon, dochters en schoonzoon in de armen van de pas opgerichte Nationale Midden Partij van ene ir Polman, in wie men gemakkelijk de heer Janmaat kan herkennen. De knokploeg van de partij ziet in het oprichten van een zogenaamde sportschool een geëigende dekmantel voor het opleiden van agressieve provocateurs. De bedrijfsruimte van de noodlijdende garage lijkt daartoe bijzonder geschikt. De betrokken familie wordt beïnvloed in haar opkomende aversies tegen de buitenlandse werknemers in de buurt.

Cliché-mensen

Hoe gaat dat dan. In het bedrijf (van een zieke vader) werken de twee dochters, van wie de mooiste verkering heeft met een beroepsvoetballer. De gesuggereerde 'love-story' tussen deze twee is al meteen typerend voor het verarmde levensgevoel van clichémensen die weinig kritisch inzicht in wat danook opbrengen. Met die voetballer gaat het slecht want hij wordt afgekeurd, houdt dat stil voor z'n meisje en wil dan met haar broer in de garageruimte een sportschool gaan runnen. De heer Polman en zijn lijfwachten zien daar wel brood in en spekken de familie met geld.

De zoon vooral is de man die dat mogelijk maakt. Vooral bij hem overheerst een ergerlijke domheid. Hij is een zak, een provocerende schreeuwer van gemakkelijke leuzes, altijd, maar nu vooral als het over buitenlanders gaat die het land uit moeten. Een man zonder ruggegraat, een bluffende haan aan wie je al gauw de pest krijgt. (De betrokken acteur heeft hem voortreffelijk, hoewel wat gechar-

geerd, weten te typeren.) En juist aan deze man levert de hele familie zich over. Van de twee zussen blijkt de mooie voor geld ten slotte alles te doen en verloochent ook de ander haar sympathieën voor een Turks buurmeisje. De afgekeurde voetballer gaat als mens al helemaal door zijn zwakke knieën.

Nadat je in het begin van de film bent geconfronteerd met een gluiperige ir Polman, zoals die op een 'nette' manier z'n radiopraatjes verkoopt, leer je de leden van die garagesfamilie goed kennen. Zo goed zelfs dat je geïrriteerd raakt door hun uitzonderlijke domheid. Binnen het kader van de economische depressie zie je ze danook vooral aan die domheid ten prooi vallen, méér dan aan ir Polman (Janmaat) en zijn trawanten. Al zie je ten slotte de Midden Partij bezit nemen van de garage, het is in de eerste plaats de domheid van haar slachtoffers waaraan iets gedaan zou moeten worden.

De aardigste zus heeft dan nog net (maar veel te laat) „stop” geroepen in

De 'moole zus' uit *De oplossing?*, een opportunistische raciste.

de camera. Haar kwaaië zus en broer triomferen en profiteren. De Turkse buurvrouw heeft niets meer in te brengen. Buiten staan kinderen die kijken hoe die sportschool er komt. Ze snappen niet goed wat er gebeurt. De kijker naar *De oplossing?* intussen wel. Hij of zij heeft zijn les geleerd mogen we hopen, nu de film komende maanden door velen kan worden gezien. Al ware het te wensen dat dat ook in de gewone bioscopen kon gebeuren.

Op een opvallende manier word je gedwongen tot kijken (en luisteren) naar mensen uit onze samenleving, dáár waar agressie en domheid elkaar kunnen vinden in een politieke beweging zoals de Centrum Partij. Het zijn ook die mensen vooral door wie *De oplossing?* zou moeten worden gezien.

En wat de deining in Utrecht betreft: daar werd *De oplossing?* tòch verkeerd begrepen en een gekozen jury tòch gediskwalificeerd. Dit zijn feiten.

Oeverloos gekrakeel

Het bestuur van de jaarlijks terugkerende Nederlandse Filmdagen mag men daarom in overweging geven zich te bezinnen op het moeilijke juryprobleem. Men moet duidelijkheid verschaffen over de maatstaven van die jury. Worden deze maatstaven op de artistieke en/of vormgevende mogelijkheden van het medium film gebaseerd, dan kan alleen het oordeel van een uit deskundige *critici* bestaande jury worden afgewacht. Wil men daarentegen de commerciële belangen van de meest succesvolle producenten gediend zien, dan zou een jury van louter *cinéasten* (zeker in ons land) nog voor 'aardige' verrassingen kunnen zorgen.

Alleen dan. Want in alle andere gevallen horen zeker onze cinéasten in een jury voor de Gouden Kalfreeks niet thuis. Zij hebben hun eigen belangen, gunnen elkaar niet of nauwelijks het licht in de ogen en veroorzaken altijd oeverloos gekrakeel.

Iedere jury zij het verder gegund op haar uitspraken bekritiseerd te kunnen worden, zonder dat men die jury daar verder om lastig valt. ●